

Balio Sruogos laiškas „Aušrinės“ redakcijai, 1913-01-01, iš Panevėžio - į Vilnių

Auštantis himnas

B. Kaunis

Auštantis*) [1] himnas mirusiems 1912-iems metams

(Improvizacija)

Prologas

Ant aukštojo Nemuno kranto,
Kur snaudžia miškai milžinai,
Kur dengia žalioji juos manta,
Kur vėjas bujoja ramiai,

Kur bangos gyvenimo jūrų
Jau, rodos, kiekvieną praris,
Kur jaučiančiai širdžiai neniūru -
Ten yra užburta šalis.

Ten yra ir dainos slėptingos,
Ir puikūs jaunystės sapnai,
Svajonės nupintos, laimingos
Ir meilės akordų balsai.

O girios gi tos glūdumoje,
Kur ąžuolai snaudžia saldžiai,
Kur šakos jų šlama-vaitoja -
Ten yra užmiršti kapai.

Kapai tie - paguoda tai giriai,
Tai obalsis josios verksmų,
Nes čia palaidoti didvyriai,
Pakirsti tik sielos skausmų.

Kai baigiasi metai senieji,
Kai temsta liūdnai vakarai,
Kai brėkšta rytuose naujieji -
Atsiveria tieji kapai.

Iš tųjų kapų tad išeina

Su kanklėms senelis liūdnai
Ir traukia galingą jis dainą,
Kol diena prašvinta visai.

Jo veidas toksai harmoningas,
Taip puikūs raukšlėti skruostai,
Jo kūnas toksai iškilmingas
Ir balti it sniegas plaukai.

Ir dainą galingą jis traukia,
Ir kanklėmis pritaria jai,
O šmėklų galybės tik laukia,
Kad baigtų jis ją tenai...

Mistiškas sapnas

Kanklininkas nakties glūdumoje
Kiek tai metų jau prabėgo,
Kaip dainuoju aš čionai!
Kiek pakirsta jaunų jėgų!
Kiek sulaukė jų kapai!

Bėga metai, bėga dienos,
Bėga, lekia taip skubiai,
It raselė per blakstienas,
It dangaus tie švyturiai...

Šmėklų choras
It raselė per blakstienas
Bėga, lekia taip skubiai...

Kanklininkas
Bėga, lekia, lyg ką veja
Arba juos lyg kas vytų,
Į bedugnę grimzta tąją,
Ką šit tūno už rytų...

Ir nugrimzta, ir pražūna,
Ir negrįžta niekados,
Ir per amžius tenai būna,
Tenai glūdi visados...

Šmėklų choras
Ir per amžius tenai būna,
Ir negrįžta niekados!..

Kanklininkas
Ir ne vieni jie jie lekia –
Dar jie neša su savim
Iš svajonių pintą kekę,

Pavadinę savastim...

Ir nunešę ten sugrūda*), [2]
Kur jų laukia vien kapai,
Ir sugrūda, ir pražudo,
Ir pražudo amžinai!..

Šmėklų choras
Ir pražudo, ir sugrūda,
Kur jų laukia vien kapai...

Kanklininkas
Bet dar žmonės su jais lekia,
Ir jie bėga vis tolyn...
Ar tai laimės jie netekę?..
Ar prie josios ein artyn?..

Ar gyventi jie pavargo?
Ar inkiro jiems kentėt?..
Ar nenori kęsti vargo,
Nei svajoti, nei mylėt?..

Šmėklų choras
Ar nenori kęsti vargo,
Nei svajoti, nei mylėt?..

Kanklininkas
Ne! Tai laimės jie jie nori,
Laimės trokšta jie jie rast!..
Bet jausmai kažin ar dori?..
Ar galėtų ją suprast?..

Ar galėtų, ar mokėtų
Susitikę ją pažint?..
Ar likimas nenorėtų
Juos nuo kelio sugrąžint?..

Šmėklų choras
Ar likimas nenorėtų
Juos nuo kelio sugrąžint?..

Kanklininkas
Laimės trokšta... Bet ar žino,
Kame laimės tos ieškot?
Ar jie pykčio neaugino?..
Ar nenori suviliot?..

Ar jie žino, kaip tai reikia
Būt laimingu amžinai,
Kad jie vargą sunkų keikia,
Būk jis spaudžias juos nūnai!..

Šmėklų choras
Kad jie vargą sunkų keikia,
Būk jis spaudžias juos nūnai!..

Kanklininkas
Vienas sakė, kad svajonės',
Vien tik mistiškuos sapnuos,
Kad audrotose dejonės',
Kad jausmuose virpančiuos, –

Kad tik laimė tenai yra,
Kad pranyksta ten skausmai,
Kad ten siela būna tyra,
Širdis plasta ten ramiai...

Šmėklų choras
Kad ten siela būna tyra,
Kad pranyksta ten skausmai!..

Kanklininkas
Jisai sakė ir svajojo
Liepsna meilės kibirkšties,
Kolei kapas paviliojo
Jojo sielą iš širdies...

Ir svajonėse nerado
Nei laimužės, nei dalies,
Nesutiko sielai vado
Šioj bedugnėj pražūties!..

Šmėklų choras
Nesutiko sielai vado,
Nei laimužės, nei dalies!..

Silfų choras
Melas! Melas! Nėr laimužės
Tos svajonėse, sapnuos!
Vien tik speigai ir audružės,
Tik vargeliai susigūžę,
Tiktai monai tūno juos!..

Tik nugirdę jie jie dvasią
Šventą laimę žada duot,
Ir ramybę būk atrasią,
Jauną širdį būk suprasią,
Nori laimę būk dainuot...

Tai ne laimė, jeigu girta
Siela bėdina būtu!..
Tada širdis vėl netvirta,
Nesuprasta, neištirta

Vieną skausmą atneštų!..

Uždusęs kapų aidas
Tada širdis vėl netvirta,
Nesuprasta, neištirta
Vien tik skausmą atneštų!..

Kanklininkas
Kitas sakė, kad garbėje
Tikra laimė turi būt,
Ką ingyja kas laimėjęs
Nebijodamas pražūt,

Toj kovoje, ką kovoja
Ir gyvybė, ir mirtis,
Kur į karstą tik vilioja
Slėpiningoji širdis!..

Šmėklų choras
Kur į karstą tik vilioja
Ir gyvybė, ir mirtis!..

Kanklininkas
Jisai sakė ir kovojo,
Ir kovojo už visus...
Kiek tai kūnų palaidojo!
Kiek nuvarė į kapus!..

Betgi galvą jam prisiėjo
Toj kovoje paguldyt!..
Ir laimužės negalėjo
Nei pasiekti, nei pavyt!..

Šmėklų choras
Ir jis laimės negalėjo
Nei pasiekti, nei pavyt!..

Silfų choras
Melas! Melas! Laimės nėra
Nei kraujuose, nei kovoj,
Kur vaitojimai tik tėra
Žirgo šyvo, žirgo bėro
Vien sumindžiotų krūvoj!..

Siela kraujo prisigėrus
Tik vampyru paliktą
Ir kraujuose pasinėrus
Jo lig sočiai atsigėrus –
Kitų mirties tetrokštų!..

Tai ne laimė, jei gėrėties

Kitų ašaroms reiktų,
Tik gėrėtis, malonėtis
Ir kankinanties ilgėtis!..
Tai niekšystė vien būtų!..

Kaukolių choras
Tai ne laimė, jei tik kraują
Kiekviens turi draugo gert
Ir vis trokšti peno naujo,
It tų jūrų upė srauja
Trokšti kraujų pasinert!..

Ir mes žuvome kovoje!
Mus pražudė vadas tas,
Ką laimingu būt svajojo,
Kurs tik kapo glūdumoje
Savo laimę gal atras!..

Mes pražuvom... Bet ar liko
Jis laimingu visados?..
Ar jis laimę susitiko?..
Ar sapnai tie jo įvyko,
Ką sapnavo kitados?..

Uždusęs kapų aidas
Ar jis laimę susitiko?..
Ar laimingu jis paliko,
Kaip svajojo kitados?..

Kanklininkas
Trečias sakė, kad turtuose,
Kad salionuose puikiuos,
Kambariuose tuos puikiuose
Ir žemčiūgais išpuoštuos,

Kad didžiausiose puotose,
Tiktai vyno kibiruos,
Kad linksmybės amžinose –
Laimė vien tik švyturiuos!..

Šmėklų choras
Kad didžiausiose puotose
Laimė vien tik švyturiuos!..

Kanklininkas
Jis tai sakė ir norėjo
Kuo labiausiai tik pralobt,
Vien tik turtus glamonėjo,
Vien tik troško ką užgrobt!..

Taip praleido visą laiką,

Taip gyveno jis čionai!..
Ir gyvenimas jo paikas
Laimės nedavė visai!..

Šmėklų choras
Ir gyvenimas jo paikas
Laimės nedavė visai!..

Silfų choras
Melas! Melas! Tai ne turtuos
Tikra laimė turi būt,
Ne salionuose užburtuos,
Ne žemčiūguose sukurtuos –
Jai nelemta ten pražūt!..

Ir nei amžinos puotose,
Ir nei vyno kibiruos,
Nei linksmybėse tuščiose,
Nei kalbose jų girtose –
Laimė ten nešvyturiuos!..

Tai ne laimė, jeigu kūnas
Nebejaučia jau savęs,
Jeigu sąžinė netūno
Omenyje ir nebūna
Jo krūtinėje širdies!..

Nuskriaustųjų šešėlių choras
Tai ne laimė, jeigu vienas
Spaudžia brolius ten vargšus,
Pats gi linksminas per dienas,
Nesumerkdamas blakstienas
Ir kankindamas kitus!..

Tai ne laimė, jeigu džiaugsmas
Kitam ašaras tik duos!
Kad nuliūdęs jojo šauksmas
It miškinio žvėrio kauksmas
Vien tik skurdą tedainuos!..

Tai ne laimė, jei raudoti
Vienam reikia dėl kitų,
Jaunas jėgas tam aikvoti,
Kad tik sielą palaidoti
Ir tik šaukties vien kapų!..

Uždusęs kapų aidas
Jaunas jėgas tam aikvoti,
Kad tik sielą palaidoti
Ir tik šaukties vien kapų!..

Kanklininkas
Laimės nėra šioje žemėj,
Laimės joje ir nebus!
Žmogaus protas tik aptemęs
Ieško jojo po kapus!..

Laimės nėra ir negali
Ji ant žemės čia gyvuot,
Nes ji skurdo neprašalys,
Neduos dorai egzistuoti!..

Šmėklų choras
Nes ji skurdo neprašalys,
Neduos dorai egzistuoti!..

Kanklininkas
Ir vanduo juk netekėdams,
Ko besnaudžiant jis sulauks?..
Tik ramybėj bestovėdams
Jis maknyne vien apaugs!..

Žmogui irgi reikalinga,
Kad tyrumą užlaikyt,
Skausmų jūra vis audringa,
Kad ten sielą nuvalyt!..

Šmėklų choras
Žmogui jūra reikalinga,
Kad ten sielą nuvalyt!..

Kanklininkas
Žmogus, radęs žemėj laimę,
Ką gi joje bedarys?..
Koks gi tikslas būt jo baimės?..
Ar kad laimės nepraryt

Tas gyvenimas vėl baisus?..
Tie kraujuoti vanagai?..
Ar kad kūnas būt neraišus,
Kad viliotų jį sapnai?..

Šmėklų choras
Ar kad kūnas būtų neraišus,
Kad viliotų jį sapnai!..

Kanklininkas
Ne! Kad siela būtų tyra
Ir nekalta lyg kapai,
Kad spindėtų lyg safyrai, –
Reikalingi jai skausmai!..

Širdies skausmą gedulingą
Kurs ant žemės tesupras –
Tas laimingas!.. Tas laimingas,
Kuris laimės čia nerąs!..

Šmėklų choras
Tas laimingas, tas laimingas,
Kuris laimės čia nerąs!..

Silfų choras
Laimingas, ko laimės neužkeria gandas!..

Kaukolių choras
Laimingas, kas ašaroms ranką paduos!..

Nuskriaustųjų Šešėlių choras
Laimingas, kurs laimės pasaulyj neranda!..

Uždusęs kapų aidas
Laimingas, kurs laimę atras tik kapuos!.. [3]

Panevėžys. 1-I-13.

KOMENTARAI

[1] Balio Sruogos pastaba: „*) „Auštantis“ prasmėje „atáušti“, o ne „išaūšti“.

[2] Balio Sruogos pastaba: „*) „Sugrūda“ – prasmėje „sukiša“, o ne „sumala“.

[3] Balio Sruogos poemėlės Auštantis himnas mirusiems 1912-iems metams ankstyvas variantas; vėliausią redakciją ir teksto istoriją žr. in: Balys Sruoga, *Raštai*, t. 1: *Poezija*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996, p. 583-597, p. 834-835.